

MARIA AURÈLIA CAPMANY: L'AUTORA I LA SEVA OBRA

Montserrat Palau

FONT: PALAU, Montserrat. *Introducció* dins de *Feliçment, jo sóc una dona* de Maria Aurèlia Capmany. Editorial Barcanova.

L'AUTORA I LA SEVA OBRA

Maria Aurèlia Capmany va néixer el 3 d'agost de 1918 a la ronda de Sant Pere de Barcelona, tot i que aviat es va traslladar a viure damunt de la cistelleria dels seus pares, a la rambla de les Flors. Filla del folklorista Aureli Capmany i de Maria Farnés, neta de Sebastià Farnés, periodista i polític, va créixer a la rebotiga de la cistelleria familiar, a la rambla de les Flors, envoltada de llibres, en un ambient culte i catalanista que seria bàsic en la seva formació. Cursà els primers estudis a l'Escola Montessori, de Mercè Climent, però als nou anys, desorientada i després de suspendre l'ingrés al batxillerat i haver passat per diverses escoles i acadèmies, inicià un període d'oci en què, entre altres activitats, assistí als cursos de Pompeu Fabra organitzats per l'Ateneu i a les classes de taquigrafia que impartia la seva mare. Els seus pares, com a últim recurs, l'any 1932 la van matricular a l'institut Escola, un centre de renovació pedagògica creat per la Generalitat republicana l'ensenyament avançat del qual va ser fonamental en la formació de la seva personalitat.

La guerra, tot un daltabaix en aquella família d'idees catalanistes i liberals, va interrompre la carrera de filosofia que havia iniciat el 1937 a la universitat. Maria Aurèlia Capmany, però, la va acabar el 1942, tot compaginant els estudis amb la feina en un taller de gravació de vidre, ofici que havia après abans de la guerra a l'Escola Massana. Va ser també llavors que va iniciar la tasca docent com a professora de diversos centres, com ara els instituts Isabel de Villena de Barcelona i Albéniz de Badalona. En la dècada dels quaranta participà en algunes activitats culturals clandestines, com les de Miramar, i entrà en contacte amb el grup d'Ariel. També va

ser becada per l'Institut Francès al Collège de France durant el curs 1952-53 i va seguir estudis de Filosofia a la Universitat de la Sorbona de París.

Inicis literaris

L'any 1946, mentre feia de professora a Badalona, va decidir dedicar-se a la literatura i va escriure *Necessitem morir*, novel·la que va quedar finalista del premi Joanot Martorell l'any següent i que va ser publicada el 1952. També aquell mateix any 1952, Maria Aurèlia Capmany va publicar un llibre de narracions curtes, *Com una mà*, gènere que va conrear de manera escadussera.

Va guanyar el premi Joanot Martorell el 1949 amb una altra novel·la, *El cel no és transparent*, que no va ser publicada, per problemes de censura, fins al 1963, un cop revisada, i amb el títol de *La pluja als vidres*. A partir d'aleshores les seves obres es van anar succeint, en una primera etapa intimista i existencialista i amb títols com *L'altra ciutat* (1955), *Betúlia* (1956), *Tana o la felicitat* (1956) o *Ara* (1958).

Els inicis, però, van ser durs, com també els dels novel·listes de la seva generació. La situació de la literatura catalana sota el règim franquista, amb pocs mitjans editorials i la censura, entorpi l'aparició normal d'aquesta primera generació de novel·listes de postguerra. Per aquest motiu, i en un acte d'autoreivindicació, cinc autors s'aplegaren en un assaig per parlar els uns dels altres. En *Cita de narradors* (1959), Maria Aurèlia Capmany, Manuel de Pedrolo, Joan Perucho, Josep M. Espinàs i Jordi Sarsanedas es donaven a conèixer i, alhora, feien conèixer unes obres marcades per nous corrents europeus que renovaven la narrativa catalana.

Al final dels anys cinquanta, Maria Aurèlia Capmany s'incorporà al món del teatre com a directora, professora, actriu i autora, i el 1960, amb Ricard Salvat, fundà l'Escola d'Art Dramàtic Adrià Gual, amb la qual va estrenar diverses obres, pròpies i alienes. Publicà una novel·la negra, *Traduït de l'americà* (1963), i estrenà diverses obres de teatre: *Tu i l'hipòcrita* (1959), *El desert dels dies* (1960), *Dos quarts de cinc* (1963) i *Vent de garbí i una mica de por* (1965).

Les activitats en el camp literari la van determinar a deixar el món de l'ensenyament per dedicar-se completament a les lletres. Des d'aleshores, la tasca polifacètica

d'aquesta autora es multiplicà. A les novel·les i al teatre, cal afegir-hi els llibres d'assaig, sobretot literaris i feministes, les traduccions, les col·laboracions en els mitjans de comunicació, guions per a ràdio i televisió, i els articles en la premsa, cursos de divulgació, conferències, presentacions i mítings polítics. Aquesta intensa activitat, que no interrompé la malaltia que la duria a la mort, va ser la característica de la seva trajectòria vital de persona compromesa amb la seva realitat i, sobretot, amb ella mateixa.

Segona etapa literària: la maduresa

En aquests anys, la narrativa de Maria Aurèlia Capmany va fer un gir i s'obrí al tractament de la història com a rerefons de les vides individuals. El gust de la pols (1963), Un lloc entre els morts (1967), que va merèixer el premi Sant Jordi el 1968, i Felïçment, jo soc una dona (1969) componen una mena de trilogia en què aquesta preocupació per la història és present.

En aquesta segona etapa desenvolupà els temes intuïts en les seves primeres obres —temps, memòria, intimitat i història— amb un ofici que, en un estil concís, clar i didàctic, no deixà de banda la tensió i la complexitat. El 1968 inicià la seva convivència amb l'escriptor i professor Jaume Vidal Alcover, que va durar fins a la mort d'aquest, al començament de 1991. Amb ell i el director de teatre Josep Anton Codina estrenà diverses obres de cabaret a la Cova del Drac de Barcelona, recollides sota el títol de Varietats (1969-1971). El seu gust per la narrativa negra es va tornar a manifestar en novel·les com Vitrines d'Amsterdam (1970) o El jaqué de la democràcia (1972). Aquesta darrera, policíaca i històrica, no va tenir bones crítiques i Maria Aurèlia Capmany es dedicà durant un temps al teatre, l'assaig i la recopilació d'articles de premsa, fins que el 1982 retornà a la novel·la amb Lo color més blau i El malefici de la reina d'Hongria.

Darreres obres: la reconstrucció

En els últims anys de la seva vida, dedicada sobretot al càrrec de regidora i consellera de cultura de l'Ajuntament de Barcelona i a la Diputació de Barcelona pel Partit dels

Socialistes de Catalunya, va publicar, a més d'assaigs, dos llibres de memòries, Mala memòria (1987) i Això era i no era (1989), la novel·la El cap de sant Jordi (1989), un llibre de literatura juvenil, La rialla del mirall, i un llibre de narracions curtes, Aquelles dames d'altres temps (1990), que tanca la seva producció. A part del seu interès per la rondallística, en aquesta darrera etapa literària Maria Aurèlia Capmany s'interessà, sobretot, per la reconstrucció del seu món: els orígens familiars, la Barcelona que ha conegut, els seus records i la seva literatura. Sense nostàlgia, conservant el caràcter i l'estil vitalista que sempre l'havien caracteritzada, feia repàs dels fets viscuts.

El 2 d'octubre de 1991, afectada per la mort de Jaume Vidal Alcover a començament d'any i agreujat el càncer que patia, va morir a Barcelona. Abans, però, havia finalitzat la traducció de la novel·la A la recerca del temps perdut de Marcel Proust, que Jaume Vidal Alcover havia deixat incompleta.

Obres de Maria Aurèlia Capmany

- 1952 Necessitem morir (novel·la)
 - Com una mà (recull de narracions)
- 1955 L'altra ciutat (novel·la)
- 1956 Betúlia (novel·la)
 - Tana o la felicitat (novel·la)
- 1958 Ara (novel·la)
- 1959 Traduït de l'americà (novel·la)
- 1960 Tu i l'hipòcrita (teatre)
- 1963 La pluja als vidres (novel·la)
 - El gust de la pols (novel·la)
 - Historias de Barcelona (assaig)
- 1966 La dona a Catalunya (assaig)
 - El desert dels dies (teatre)
- 1967 Un lloc entre els morts (novel·la)
- 1968 Dia sí, dia no: apunts sobre la nostra societat actual (recull d'articles)
 - Vent de garbí i una mica de por (teatre)

- El feminismo ibérico (amb Carmen Alcalde) (assaig)
- 1969 Felicitament, jo soc una dona (novel·la)
La joventut, és una nova classe? (assaig)
- 1970 Vitrides d'Amsterdam (novel·la)
Pedra de toc I (assaig/memòries)
Preguntes i respostes sobre la vida i la mort de Francesc Layret, advocat dels obrers de Catalunya (amb Xavier Romeu) (teatre)
- 1971 Quim/Quima (novel·la)
Cartes impertinents de dona a dona (contes-assaig)
Anna, Bel i Carles (narració)
Numnius Dexter Optatur, Papa de Roma (narració)
- 1972 El jaqué de la democràcia (novel·la)
Salvador Espriu (assaig)
Ni teu ni meu (conte)
- 1973 El feminisme a Catalunya (assaig)
Carta abierta al macho ibérico (assaig)
- 1974 L'ombra de l'escorpí (teatre)
Pedra de toc II (assaig/memòries)
El cavaller Tirant (teatre)
El comportamiento amoroso de la mujer (assaig)
- 1975 Subirachs o el retrat de l'artista com a escultor adult (assaig)
Dona, doneta, donota (amb dibuixos de Tísner) (còmic)
- 1976 Cada cosa al seu temps i lectura cada dia (assaig)
La dona (assaig)
- 1977 La dona i la Segona República (assaig)
L'alt rei en Jaume (conte)
- 1978 Dies i hores de la Nova Cançó (assaig)
Temps passat, notícia d'avui: una història de Catalunya (assaig)
Antifèmina (amb Colita) (assaig)
- 1980 Coses i noses (recull de narracions)

- Tirant lo Blanc (teatre)
- 1981 Ves-te'n ianqui! O, si voleu, traduït de l'americà (novel·la)
Àngela i els vuit mil policies (narració)
Dietari de prudències (dietari)
- 1982 El malefici de la reina d'Hongria o Les aventures dels tres patrons de nau (novel·la)
Lo color més blau (novel·la)
En busca de la mujer española (assaig)
- 1983 Maria Aurèlia Capmany i Pasqual Maragall caminant pels carrers de la ciutat (conversa sobre Barcelona)
- 1984 Ca! Barret (amb Jaume Vidal Alcover) (teatre)
- 1986 Retrobar Barcelona (amb Jaume Sobrequés) (assaig)
- 1987 Mala memòria (memòries)
- 1988 El cap de Sant Jordi (novel·la)
Fumar o no fumar (amb Pere Calders) (conversa)
- 1989 Això era i no era (memòries)
La rialla del mirall (novel·la)
«La dama del paraigua» (dins Barceldones)
- 1990 Aquelles dames d'altres temps (recull de narracions)
Fem memòria. El port de Barcelona (assaig)
¿Qué diablos es Cataluña? Ser catalán hoy (assaig)
- 1992 Barcelona, entre mar i muntanya (assaig)
- 1993 Obra completa 1. Novel·la
Contes (contes)
- 1994 Obra completa 2. Novel·la
- 1995 Obra completa 3. Novel·la
- 1996 Obra completa 4. Narrativa curta
- 1997 Obra completa 5. Memòries
- 1998 Obra completa 6. Teatre
- 2000 Obra completa 7. La dona

2001 De veu a veu: contes i narracions (amb Montserrat Roig) (narracions)

Cal tenir en compte que Maria Aurèlia Capmany també fou autora de moltes traduccions (sobretot de l'italià i el francès), articles en premsa, adaptacions teatrals, guions (ràdio, cinema i televisió), cançons i, fins i tot, poemes.